

ЛІТЕРАТУРА

1. Блонский П. П. Очерки детской сексуальности / П. П. Блонский // Избранные педагогические и психологические произведения. В двух томах. – М.: Педагогика, 1979. – Т. 1. – С. 202–276.
2. Блонский П. П. Возрастные особенности детей / П. П. Блонский // Избранные педагогические произведения. – М.: Изд-во АПН РСФСР, 1961. – С. 373–528.
3. Блонский П. П. Половое воспитание / П. П. Блонский // Статеве виховання школярів: сторінками історії (20–30-ті роки ХХ століття): хрестоматія. – Херсон: ХДУ, 2007. – С. 5–16.
4. Блонский П. П. Введение в дошкольное воспитание. – Изд. 2-е, испр. / П. П. Блонский. – М.: Практические знания, 1917. – 136 с.
5. Блонский П. П. Задачи и методы новой народной школы / П. П. Блонский // Избранные педагогические и психологические произведения. В двух томах. – М.: Педагогика, 1979. – Т. 1. – С. 39–85.

REFERENCES

1. Blonskyj P. P. *Oчерky detskoj seksualnosti* [Essays on child sexuality] (in Russian). Izbrannye pedagogicheskiye i psikhologicheskiye proizvedeniya. V dvukh tomakh. – M.: Pedagogika, 1979. – Vol. 1. – PP. 202–276.
2. Blonskyj P. P. *Vozrastnye osobennosti detej* [Age characteristics of children] (in Russian). Izbrannye pedagogicheskiye proizvedeniya. – M.: Izd-vo APN RSFSR, 1961. – PP. 373–528.
3. Blonskyj P. P. *Polovoe vospytany'e* [Sex education] (in Russian). Stateve vykhovannia shkoliariv: storinkamy istoriji (20–30-ti roky XX stolittia): khrestomatiya. – Kherson: XDU, 2007. – PP. 5–16.
4. Blonskyj P. P. *Vvedeniye v doshkolnoye vospytaniye*. – Yzd. 2-e, yspr. [Introduction to preschool education] (in Russian). – M.: Praktycheskiye znaniya, 1917. – 136 p.
5. Blonskyj P. P. *Zadachy y metody novoy narodnoj shkoly* [Tasks and methods of the new folk school] (in Russian). Izbrannye pedagogicheskiye i psikhologicheskiye proizvedeniya. V dvukh tomakh. – M.: Pedagogika, 1979. – Vol. 1. – PP. 39–85.

УДК 378.4.015.31(477.85-25) «1875/1900»

МАРИНА КОЖОКАР

margelina@i.ua

викладач,

Чернівецький національний університет імені Ю. Федьковича
м. Чернівці, вул. Коцюбинського, 2

ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В ПОЛІЕТНІЧНИХ ТОВАРИСТВАХ ЧЕРНІВЕЦЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ (1875–1914)

Розглянуто основні структурні компоненти виховання студентів в поліетнічних товариствах Чернівецького університету періоду Австро-Угорщини. Проаналізовані системоутворюючі чинники вказаного процесу в контексті виховання представника молоді в інтернаціональному консервативному об'єднанні «Austria» та товаристві «Академічна читальня», що діяли у провідному закладі освіти Буковини. Засвідчено, що з перших днів діяльності університету з'явилась та зберігалась тенденція появи академічних об'єднань, в організації та діяльності яких активно брали участь представники професорсько-викладацького складу. Вказано, що засадничим завданням діяльності товариств такого формату стало формування «австрійського студента»: відданого короні, вихованого і дисциплінованого, елітного молодого представника нації. Відзначено, що університетські товариства здебільшого виконували роль освітньо-розважальних клубів з бібліотекою і певною загальною метою – спілкування з цікавими особистостями та обговорення подій у затишній атмосфері. Наголошено на значній ролі перших поліетнічних товариств студентів Чернівецького університету щодо виховання освіченого, здатного згуртуватись заради великої мети, передового молодого населення краю.

Ключові слова: Чернівецький університет, статут, мета, виховання, студенти, товариство.

МАРИНА КОЖОКАР

преподаватель,

Черновицкий национальный университет имени Ю. Федьковича
г. Черновцы, ул. Коцюбинского, 2

ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

**ВОСПИТАНИЕ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ В ПОЛИЭТНИЧЕСКИХ
ОБЩЕСТВАХ ЧЕРНОВИЦКОГО УНИВЕРСИТЕТА (1875–1914)**

Рассмотрены основные структурные компоненты воспитания студентов в полиэтнических обществах Черновицкого университета в период Австро-Венгрии. Проанализированы системоформирующие факторы этого процесса в контексте воспитания молодежи в интернациональном консервативном объединении «Austria» и обществе «Академическая читальня», что действовали в ведущем учебном заведении Буковины. Доказано, что с первых дней деятельности университета появилась и сохранилась тенденция появления академических объединений, в организации и деятельности которых активно участвовали представители профессорско-преподавательского состава. Указано, что основополагающим заданием деятельности обществ такого формата стало формирование «австрийского студента»: преданного короне, воспитанного и дисциплинированного, элитного молодого представителя нации. Сделан вывод, что университетские общества преимущественно исполняли роль образовательно-развлекательных клубов с библиотекой и определенной общей целью □ общения с интересными личностями и обсуждения событий в уютной атмосфере. Отмечена существенная роль первых полиэтнических обществ студентов Черновицкого университета в воспитании образованной, способной сплотиться ради большой цели, передовой молодежи.

Ключевые слова: Черновицкий университет, устав, цель, воспитание, студенты, общество.

MARYNA KOZHOKAR

Teacher,
Chernivtsi National University named after Yuri Fedkovich
Chernivtsi, Kotsiubynsky street 2

**STUDENT'S UPBRINGING IN POLI-ETHNIC ORGANIZATIONS OF
CHERNIVTSI UNIVERSITY (1875–1914)**

The author considers the main structural components of the students' upbringing in poly-ethnic associations of Chernivtsi University, namely, defines the purpose, tasks, means and features of educational activities in them. The researcher analyzes these system-forming factors in the context of bringing up a representative of the youth in the international conservative associations «Austria» and «the Academic Reading Room», which were operating at the most powerful Bukovynian educational institution during the Austro-Hungarian and Romanian periods. It has been acknowledged that from the first days of the university's activity there was a tendency of the emergence of academic associations. The representatives of the teaching staff actively participated in the organization and activities of these associations. In addition, the core task of the societies of such a format was the creation of an «Austrian student» – a devoted to the crown, educated and disciplined, elite young representative of the nation. Moreover, such representatives embodied the entire population of the Austro-Hungarian Empire, such a nationally impoverished nation, without its own customs and traditions of. The study emphasized that, despite the absence of officially established areas of «Austria's» activity, the analysis of the content of educational work allowed the author to distinguish their leading course that is cultural and educational orientation. Accordingly, education was carried out through general lectures and conversations with mandatory discussion of the report topic, the joint celebration of state and religious holidays with the official and entertaining part. The author concludes that associations mostly played the role of educational and entertainment clubs with a modern library and a certain general purpose – communication with interesting personalities and discussion of events in a cozy atmosphere. However, the author stresses the impossibility of leveling out the role of the first poly-ethnic societies of students of Chernivtsi University in the direction of bringing up an educated, able to rally for the sake of the great goal, advanced young people of the region.

Keywords: Chernivtsi university, statute, purpose, education, students, association.

Актуальною проблемою сьогодення є забезпечення різнобічного розвитку особистості, формування і вдосконалення основних норм, ідеалів, принципів, цінностей, правил поведінки студентської молоді в системі вищої освіти. Розв'язання завдань національного виховання, набуття молодим поколінням соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення моральної та міжнародної культури особистості, формування рис громадянина України вимагає докорінної перебудови виховної роботи у вищих закладах освіти нашої держави.

Звернення до історичного досвіду освіти в Україні є особливо актуальним у часи активних пошуків нових шляхів суспільного розвитку, що несе зміну підходів до розбудови системи вищої освіти, оскільки вона сприяє вихованню суспільної свідомості і є гарантом його стабільності. Висхідною умовою сучасного реформування системи національної освіти є вивчення історичних здобутків, що, дозволить спрогнозувати її функціонування у перспективі й уникнути помилок минулого. Особливий інтерес стосовно цього становить період кінця XIX – початку XX ст. який характеризується інтенсивними соціально-економічними та культурними перетвореннями, великою кількістю реформаторських ідей і процесів в освітній галузі.

Характерною рисою сучасних розвідок громадського руху краю другої половини XIX – початку XX ст. стала відмова від ідеологічної штучності щодо діяльності різних громадських спільнот в Західній Україні, перегляд результатів їх діяльності, відзначення діячів-подвижників того часу. Питання діяльності молодіжних організацій університетів у вказаному регіоні в минулому стали предметом зацікавлення багатьох науковців (О. Винничук, Т. Завгородня, В. Леник, В. Мокляк, Т. Палагнюк, Р. Пальчевський, Б. Савчук, І. Стражнікова, С. Черкасова, О. Юзик). Щоправда, здебільшого їхні дослідження територіально обмежувались Галичиною.

Соціально-політичне і культурне життя національних спільнот в контексті громадського руху населення Буковини відобразили в своїх працях О. Гнатчук, А. Горук, О. Добжанський, І. Дутчак, М. Кушнір, С. Осачук, І. Піддубний та інші вчені. Різним аспектам виховання молоді в Буковині, приділяли увагу Н. Гнесь, В. Мужичок, Ю. Тумак, О. Цибанюк. Проте питання організації виховання молоді в громадських студентських товариствах Чернівецького університету залишилися поза увагою науковців.

Мета статті – визначити і проаналізувати мету, завдання, закономірності і особливості виховної діяльності поліетнічних студентських організацій Чернівецького університету австро-угорського періоду.

Класифікація студентських товариств Чернівецького університету від часу його заснування в 1875 р. аналіз їх національної належності дають можливість стверджувати, що поліетнічні спілки студентів відносились до академічних організацій, а корпорації, навпаки, мали етнічний характер. Із 12 академічних студентських товариств університету досліджуваного періоду 5 були інтернаціональними [4, с. 131]. Зразком для створення всіх студентських товариств у Чернівецькому університеті стало об'єднання буковинських студентів Відня «Bukowiner Studentenverein», яких об'єднав чернівецький німець Міхаель Кіппер [13; 15].

Крім того, з перших днів діяльності університету розвинулася тенденція появи академічних об'єднань, в організації та діяльності яких активно брали участь, крім студентів, представники професорсько-викладацького складу. Такою стала перша організація, членами яких були студенти усіх національностей. Інтернаціональне консервативне об'єднання «Austria» створено 17 жовтня 1875 р. Незважаючи на представництво викладачів та студентів в рядах спілки, консерватизм «Austria» проявлявся у чіткому розмежуванні членів. А ще товариство не розглядало за потрібне збільшувати кількість членів або пропагувати свою діяльність, мотивуючи це власною елітарністю. Зasadничим завданням діяльності товариства стало формування «австрійського студента» відданого короні, вихованого і дисциплінованого, елітного молодого представника нації. Причому під такими представниками розумілось все населення Австро-Угорської імперії, без національного обличчя, без власних звичаїв і традицій нації [3; 6; 14].

Членами «Austria» на першому етапі діяльності стали значна кількість студентів і викладачів, проте згодом їх кількість стала значно меншою внаслідок появи національних, більш демократичних молодіжних організацій. Точного періоду існування цього товариства нами не визначено, проте інші товариства «Академічна читальня» і «Союз» систематично запрошували «австрійців» на свої заходи, залучали їх активістів до організаційних груп і комітетів, співпрацювали у святкуванні державних свят. Щодо національних формуваль в університеті «Austria» була холодно нейтральною, розглядаючи їх як «недолугих конкурентів».

Напрями діяльності «Austria» офіційно не були сформовані, проте аналіз змісту роботи дозволяє визначити провідним культурно-просвітницьке спрямування. Відповідно виховання здійснювалось шляхом загальних лекцій і бесід з обов'язковим обговоренням теми доповіді, спільного святкування державних та релігійних свят з офіційною та розважальною частиною. В офіційну частину входили ті ж лекції: наприклад, з нагоди дня народження цесаря Франца-Йосифа в першій половині заходу була проведена урочиста промова на його честь і танцювальний вечір,

запрошення на який роздавались персонально. Серед учасниць були представниці найзаможніших родин Буковини, викладачі могли відвідати захід зі своїми дружинами. В такому контексті був проведений Новий рік, річниця діяльності «Austria», Великодні свята тощо [7–9].

Отже, консерватизм і елітарність стали характеристиками об'єднання «Austria». Його виховна діяльність здійснювалась на засадах співпраці, спільної громадської роботи, дотичних ідей та прагнень студентів і викладачів, а основними формами просвітницької роботи стали лекції та бесіди, тематичні зустрічі і масові розважальні заходи.

За ініціативою керівництва університету і сприяння ректора К. Томащука майже одразу після заснування університету 26 жовтня 1875 р. було організовано товариство «Академічна читальня» («Akademische Lesehalle») [2, арк. 60; 4]. Статут товариства визначав основною метою його діяльності виховання духовно збагачених, освічених, вірних громадян Австро-Угорської імперії, які визнають провідну роль німецької мови та культури і при цьому проголошував рівні права всіх націй та конфесій. Будь-які національні аспекти розвитку товариства не допускалися. Членами товариства стали студенти, викладачі та службовці університету. Тим самим статут підкреслював демократичність та відкритість цього міжнародного об'єднання, яке мало сприяти процесу мирного співіснування та гармонійних стосунків в краї [18, s. 1–16]. Загалом статутні положення «Академічної читальні» віддзеркалювали стан «соціально-культурної умовної рівноваги» Буковини в досліджуваній період: вільний розвиток всіх національностей краю та державні привілеї німецькій культурі.

Реалізація мети здійснювалась через напрямки діяльності, які статутно не були визначені, але впроваджувались на практиці та визначались як культурно-просвітницький і благодійний (табл. 1).

Таблиця 1

Зміст, форми, методи та специфіка діяльності інтернаціональних товариств студентів «Austria» та «Академічна читальня» Чернівецького університету

Назви товариств	«Austria»	«Академічна читальня»
Напрями діяльності	Громадянське виховання	Культурно-просвітницький. Благодійний
Форми роботи	Лекції; бесіди; тематичні зустрічі; масові розважальні заходи.	Бесіди та дискусії; читання; зустрічі з відомими людьми; допомога щодо створення робочих місць; масові святкові заходи.
Методи роботи		
Специфічні риси	Спільна участь в діяльності товариства студентів і викладачів; офіційно не сформовані в статутах напрями діяльності; спроби національного виокремлення в межах інтернаціональних товариств.	

Звичайно, нейтральна «Академічна читальня» одразу привернула до своїх лав активне студентство, тут були створені прийнятні умови для результативного проведення часу, спілкування з викладачами, лекцій, обговорення книг і статей, ідей і подій тощо для всіх без винятку студентів. Така демократична та позитивна позиція товариства сприяла вступу до його лав представників різних етносів. За різними даними, на час створення в «Академічній читальні» згуртувались майже 70 студентів і викладачів університету [10, с. 27].

Підтримка та сприяння керівництва університету одразу відчувалась у матеріально-технічному забезпеченні читальні. Наприклад, через два роки товариство мало у своєму підпорядкуванні кімнату для доповідей, бібліотеку з фондами регіональних та іноземних газет і журналів, книг і рукописів.

Студенти-члени товариства активно займались благодійною діяльністю, зокрема, визначаючи пріоритетним підтримку студентів соціально та матеріально не захищених. Ця діяльність здійснювалась не лише як збір коштів та пожертв, а і як потужна допомога в забезпеченні роботою. Задля надання можливості покращити матеріальний стан студентів силами членів товариства на літній період було винайдено 6 робочих місць: 2 в редакції газети, 3 на будівництві, 1 у видавництві [12]. Крім того, студенти Шандро та Кауфф були запрошені як лектори з оплатою на заходи «Німецького щільного товариства» [1]. Але благодійність «Академічної читальні» не тільки не відзначалася, а й навіть не висвітлювався публічно радою товариства. Інформація про ці заходи є лише у звітах інших студентських товариств університету [1, 2, арк. 14, 17, 34].

У Чернівецькому університеті відбувалося загострення національних, конфесійних та соціальних протиріч, які не могли не віддзеркалюватись на найактивнішому прошарку студентській молоді. Перші роки після заснування університету стали періодом національного протистояння в ньому. «Академічна читальня» була лояльною організацією до всіх націй, проте у 1879 р. виникла конфронтація між національними та ліберальними таборами. Протиріччя всередині товариства мали не завжди позитивний характер, тому керівництво університету неофіційно наказало «не допускати і стримувати войовничі настрої». Газета «Чернівецькі хроніки» повідомляла про різке зменшення кількості членів «Академічної читальні» лише 33 на національному підґрунті [12].

На початку 1880-х років німецькі студенти, підбурені активістами академічної корпорації «Armenia», вибороли більшість в «Академічній читальні» і змінили засади її діяльності, виступаючи під націоналістичним гаслом «Німецькому університетові та «Академічній читальні» німецький характер!» [16, с. 14].

Від 1881 р. і протягом наступного періоду основною виховною формою діяльності товариства стали бесіди і дискусії, метою яких було нівелювання національних непорозумінь і виховання «духу громадянина Австро-Угорської монархії». З дотичною метою в «Академічній читальні» протягом 1882 р. було проведено заходи з нагод визначних дат: 18 серпня дня народження цісаря Франца-Йосифа, 7 травня дня приєднання Буковини до монархії Габсбургів тощо. Тимчасова німецька більшість у складі товариства та її позиція застала інших активістів вступати до нього та відновити національний баланс. Отже, погоджуємось з негативною оцінкою С. Осачука спроби ректора К. Томащука створити громадський заклад виховання відданих цісареві, національно не визначених «австрійців» [5, с. 144].

Отже, після створення Чернівецького університету в ньому розпочинається бурхливе товариське життя. До Першої світової війни в цьому навчальному закладі діяли 12 академічних товариств, з яких 5 були поліетнічними. Яскравими представниками останніх стали об'єднання «Austria» та «Академічна читальня». Проаналізовані данні дають змогу стверджувати, що товариства здебільшого виконували роль освітньо-розважальних клубів.

У своїх статутах товариства не виокремлювали напрями власної діяльності, проте її аналіз дозволяє визначити основні компоненти виховання студентів: громадянське виховання, культурно-просвітницький і благодійний напрями. Головним завданням діяльності таких спілок стало формування молодого «австрійського» громадянина, без національної самоідентифікації та з визнанням провідної ролі німецької мови та культури.

Формами роботи студентських товариств стали лекції, бесіди та дискусії, тематичні зустрічі, масові розважальні заходи, читання, святкові заходи тощо. Цікавою традицією, започаткованою с цими товариствами і підтриманою у подальшому більшістю студентських організацій Буковини, стали зустрічі з видатними особистостями: громадськими діячами, науковцями, лікарями, музикантами, поетами. Специфічними в діяльності поліетнічних товариств були спільна робота студентів і викладачів, офіційно не сформовані в статутах напрями діяльності і допомога щодо забезпечення роботою власних членів.

Незважаючи на те, що перші поліетнічні товариства студентів Чернівецького університету були, зазвичай, освітньо-розважальними об'єднаннями (клубами), вони відігравали певну роль у вихованні освіченої, здатної згуртуватись заради великої мети, передової молоді Буковини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний архів Чернівецької області. Ф. 3: Академічна корпорація «Austria» м. Чернівці. – Оп. 1. – Спр. 11509. – 1912 арк.
2. Державний архів Чернівецької області. Ф. 3: Академічна корпорація «Austria» м. Чернівці. – Оп. 2. – Спр. 9828. – 216 арк.
3. Завгородня Т. Освітньо-виховна діяльність українських товариств Галичини (1919–1939 рр.) / Т. Завгородня // Розвиток української та польської освіти і педагогічної думки (XIX–XXI ст.). – Т. 2: Діяльність громадських й культурно-освітніх товариств як чинник розвитку українського та польського шкільництва: зб. наук. праць / За ред. Д. Герцюк і А. Гаратик. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2012. – С. 13–26.
4. Кожокар М. В. Основні чинники розвитку виховної діяльності студентських організацій Чернівецького університету / М. В. Кожокар, І. В. Стражнікова / Стратегічне управління розвитком фізичної культури і спорту в контексті 25-річчя незалежності України: зб. матеріалів

- IV регіональної наук.-практ. інтернет-конф. з міжнародною участю (м. Харків, 11–13 травня 2016 р.). – Харків: ХДАФК, 2016. – С. 129–134.
5. Осачук С. Німці Буковини. Історія товариського руху (друга половина XIX – початок XX ст.) / С. Осачук. – Чернівці: Золоті литаври, 2002. – 288 с.
  6. Стражнікова І. Вивчення історико-педагогічних аспектів фізичного виховання учнівської молоді в Західному регіоні України вітчизняними дослідниками в кінці XX – на початку XXI століття / І. Стражнікова // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: педагогіка. – 2015. – № 1. – С. 8–13.
  7. Тумак Ю.І. Діяльність фізкультурно-спортивних товариств Буковини культурно-освітнього спрямування (друга половина XIX століття) / Ю.І. Тумак // Вісник Прикарпатського національного університету. Педагогіка. – Івано-Франківськ, 2011. – Вип. XL. – Ч. 2. – С. 58–60.
  8. Центральний архів зарубіжної україніки. – Ф. 46: Документи видавничої комісії «Зелена Буковина». – Оп. 1. – Спр. 24: О. Соколишин «Роль українського студентства в культурно-суспільнім житті Буковини» 1953–1954. – 19 арк.
  9. Цибанюк О. О. Управління системою фізичного виховання школярів на Буковині (друга половина XIX – початок XX століття): автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / О. О. Цибанюк. – Івано-Франківськ, 2008. – 20 с.
  10. Чернівецький університет. 1875–1995: сторінки історії. – Чернівці: Пута, 1995. – 208 с.
  11. Akademische Lesehalle // Czernowitzer Chronik. – 1882. – 18 september.
  12. Akademische Lesehalle // Czernowitzer Chronik. – 1881. – 18 december.
  13. Allgemeines Verwaltungs Archiv. Politische Vereine. Faszikel 15. Zl. 5190–74.
  14. Arminia // Osterreichisher Grenzbote. – 1880. – 9 august.
  15. Dr. Michael Kipper // Bukowiner Bote. – № 37. – 1900.
  16. Grünhaus S. Jubiläums-Festschrift der "Akademischen Lesehalle" an der k.k. Franz-Josephs-Universität in Czernowitz / S. Grünhaus. – Czernowitz, 1900. – 45 s.
  17. Kaindl R.F. Die Deutschen in Galizien und der Bukowina. – Frankfurt/M. 1916. – 172 s.
  18. Statuten Akademische Lesehalle an der k.k. Franz Josefs-Universität zu Czernowitz.. – Czernowitz, 1889. – 16 s.
  19. Wagner R. Alma Mater Francisco Josephina die deutschsprachige Nationalitäten Universität in Czernowitz. Festschrift zum 100. Jahrestag ihrer Eröffnung 1875 / R. Wagner. – München, 1979. – 427 s.

REFERENCES

1. *Derzhavnyi arkhiv Chernivetskoï oblasti (DACHO). F. 3: Akademichna korporatsiia «Austria» m. Chernivtsi* [Academic Corporation "Austria" Chernivtsi], op.1. ed. khr. 11509, 191, b/s.
2. *Derzhavnyi arkhiv Chernivetskoï oblasti (DACHO). F.3. Akademichna korporatsiia «Austria» m. Chernivtsi* [Academic Corporation "Austria" Chernivtsi], op.2, ed. khr. 9828. 216 ark.
3. Zavhorodnia T. *Osvitno-vykhovna diialnist ukrainskykh tovarystv Halychyny (1919-1939 rr.)* [Educational and educational activities of the Ukrainian societies of Galicia (1919–1939 gg.)] // *Rozvytok ukrainskoï ta polskoï osvity i pedahohichnoi dumky (XIX-XXI st.)*. T.2. Diialnist hromadskykh i kulturno-osvitnikh tovarystv yak chynnyk rozvytku ukrainskoho ta polskoho shkilnytstva: zb. nauk. pr. / Za red. D. Hertsiuk i A. Haratyk. Lviv: LNU imeni Ivana Franka, 2012. P. 13–26.
4. Kozhokar M.V. *Osnovni chynnyky rozvytku vykhovnoi diialnosti studentskykh orhanizatsii Chernivetskoho universytetu* [The main factors of development of educational activity of student organizations of Chernivtsi University] / M.V. Kozhokar, I.V. Strazhnikova / *Stratehichne upravlinnia rozvytkom fizychnoi kultury i sportu v konteksti 25-richchia nezalezhnosti Ukrainy: zb. materialiv IV rehionalnoi nauk.-prakt. inter.-konf. z mizhnarodnoiu uchastiu (m. Kharkiv, 11–13 trav. 2016 r.)*, Kharkiv: HDAFK, 2016. P. 129–134.
5. Osachuk S. *Nimtsi Bukovyny. Istoriiia tovaryskoho rukhu (druha polovyna XIX – pochatok XX st.)* [The Germans of Bucovina. The history of the communist movement (the second half of the nineteenth and early twentieth centuries).] / S. Osachuk. Chernivtsi: Zoloti lytavry, 2002. 288 p.
6. Strazhnikova I. *Vyvchennia istoriko-pedahohichnykh aspektiv fizychnoho vykhovannia uchnivskoi molodi v Zakhidnomu rehioni Ukrainy vitchyznianymy doslidnykamy v kintsi XIX na pochatku XX stolittia* [Study of historical and pedagogical aspects of physical education of pupils in the Western region of Ukraine by domestic researchers at the end of the XX, beginning of the XXI century] / I. Strazhnikova // *Naukovi zapysky Ternopil'skoho natsionalnoho ped. un-tu imeni Volodymyra Hnatiuka*. Serii: pedahohika. 2015. № 1. P. 8–13.
7. Tumak Iu.I. *Diialnist fizkulturno-sportyvnykh tovarystv Bukovyny kulturno-osvitnoho spriamuvannia (druha polovyna XIX stolittia)* [Activity of sports and sports societies of Bukovina of cultural and educational orientation (second half of the XIX century)] / Iu.I. Tumak // *Visnyk Prykarp. nats. un-tu. Pedahohika*. – Ivano-Frankivsk, 2011. Vyp. KhL. Ch. 2. P. 58–60.
8. *Tsentralnyi arkhiv zarubizhnoi ukrainiky. F. 46: Dokumenty vydavnychoi komisii «Zelena Bukovyna»* [The document of the publishing commission "Green Bukovina"]. Op. 1. spr.24. O. Sokolyshyn «Rol ukrainskoho studentstva v kulturno-suspilnym zhytti Bukovyny», 1953–1954. 19 ark.

9. Tsybaniuk O.O. *Upravlinnia systemoiu fizychnoho vykhovannia shkolariv na Bukovyni (druha polovyna XIX – pochatok XX stolittia): avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk: spets. 13.00.01* [Management of the system of physical education of schoolchildren in Bukovina (second half of the XIX – the beginning of the twentieth century): author's abstract. Dis For obtaining sciences. Candidate Degree Ped Sciences: special 13.00.01] / O.O. Tsybaniuk-Ivano-Frankivsk, 2008. 20 p.
10. *Chernivetskyi universytet. 1875-1995: Storinky istorii* [1875–1995: History pages.]. Chernivtsi: Rutu, 1995. 208 p.
11. Akademische Lesehalle // Czernowitzer Chronik. 1882. 18 september.
12. Akademische Lesehalle // Czernowitzer Chronik. 1881. 18 december.
13. Allgemeines Verwaltungs Archiv. Politische Vereine. Faszikel 15. Zl. 5190-74.
14. Arminia // Osterreichisher Grenzbote. 1880. ь9 august.
15. Dr. Michael Kipper// Bukowiner Bote. № 37. 1900.
16. Grünhaus S. Jubiläums-Festschriftder “Akademischen Lesehalle” an der k.k. Franz-Josephs-Universität in Czernowitz / S. Grünhaus. Czernowitz, 1900. 45 p.
17. Kaindl R.F. Die Deutschen in Galizien und der Bukowina. Frankfurt/M. 1916. 172 p.
18. Statuten Akademische Lesehalle an der k.k. Franz Josefs-Universität zu Czernowitz.. Czernowitz, 1889. 16 p.
19. Wagner R. Alma Mater Francisco Josephina die deutschsprachige Nationalitäten Universität in Czernowitz. Festschrift zum 100. Jahrestag ihrer Eröffnung 1875 / Wagner R. München, 1979. 427 p.

УДК 37(09)

ОЛЕКСАНДР СУШИК

sushyk7@ukr.net

кандидат педагогічних наук, доцент,
Луцький національний технічний університет
м. Луцьк, вул. Львівська, 75

ВИТОКИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ: ПЕРШІ УНІВЕРСИТЕТИ

Досліджено становлення університетської системи освіти в добу Середньовіччя. Відмічено унікальність інституційної системи освітньої сфери, притаманної лише для Європи. Показано роль міст та університетів у формуванні єдиного освітнього простору Середньовіччя. Наведено дані про перші університети як міжнародні інтелектуальні центри середньовічної Європи – Болонський, Паризький, Падуанський та ін. Проаналізовано структуру університетів, термін навчання, специфіку факультетів, кількість студентів. Відзначено ознаки університету як корпорації викладачів і студентів. Висвітлено життя і побут середньовічного студентства як окремої суспільно значущої спільноти тодішньої Європи. Зауважено неоднорідність студентського соціуму, їх поділ на «верстви», єднання у «союзи», «земляцтва», «народи». Виділено складові університетської культури, які сприяли успішному розвитку студентського самоврядування, дисциплінували, надихали до конкуренції при навчанні. Акцентовано увагу на мандрівному способі життя не лише студентів, а й професорів. Показано відносини між студентами і викладачами, взаємні права й обов'язки, традиції студентського повсякдення.

Ключові слова: Середньовіччя, університет, студентство, традиції.

АЛЕКСАНДР СУШИК

кандидат педагогических наук, доцент,
Луцкий национальный технический университет
г. Луцк, ул. Львовская, 75

ИСТОКИ ЕВРОПЕЙСКОЙ СИСТЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ: ПЕРВЫЕ УНИВЕРСИТЕТЫ

Исследовано становление университетской системы образования в эпоху Средневековья. Отмечено уникальность институциональной системы образовательной сферы, присущей только для Европы. Показана роль городов и университетов в формировании единого образовательного пространства Средневековья. Приведены данные о первых университетах как международных интеллектуальных центрах средневековой Европы - Болонском, Парижском, Падуанском и других. Проанализирована структура университетов, срок обучения, специфика факультетов, количество студентов. Отмечены признаки университета как корпорации преподавателей и